

Mihez kell a drog?

„Milyen lehetősége van az ezredvég emberének az elfojtáson és a menekülésen kívül? Talán csak egyetlen egy: fel kell nőnie. El kell viselnie önmagát csalás, hamisítás, öngyűlölet nélkül. Összes belső ellentmondásaival együtt.” (Popper Péter)

■ Régen érlelődött a drogról szóló tematikus lapszám összeállítása, mivel a veszélyeztetett vagy gyermekvédelmi gondoskodásban élő gyerekek és fiatalok sokszorosan veszélyeztetettek és érintettek, a drogokkal pedig a média és a szakmai közvélemény túlnyomó többsége is csak felületesen és esetlegesen foglalkozik, leginkább a jogszabályalkotás, a droghalál vagy éppen egy nagyobb szállítmány elfogása ürügyén. A közvélemény és a gyermekekkel foglalkozó szakemberek nagy része ma sem köti össze azokat a jelenségeket, amelyek elvezetnek a drogokhoz, és úgy ítélik meg „egyéni hiba”, sőt jellemhiba, ha valakinek „nincs akaratereje”, hogy ellenálljon, vagy éppen leálljon.

A gyerekek és fiatalok esetében – a felnőtt lakosság egészéhez hasonlóan – legnagyobb arányban az alkohollal összefüggő problémák jelennek meg, vagy okként, vagy okozatként. A gyerekek és fiatalok maguk is egyre fiatalabb korban szoknak rá a dohányzásra, ivásra, szerhasználatra. Ennek okairól és a különféle összefüggésekről egyre többen sokat tudunk már, de sajnálatos módon ez a tudás kevésbé hasznosul, vagy csak nehezen jut el azokhoz a döntéshozókhoz és szakemberekhez, intézményekhez, szülőkhöz, akiknek meghatározó szerepe lehetne abban, hogy ne legyen szükség olyan pótszerekre, amelyek valamilyen átmeneti kárpótlást vagy pótlékot jelentenek azoknak, akik hiányérzetüket, fájdalmukat, szorongásukat nem tudják más módon kompenzálni.

sebb szó esik, és akkor is csak óvatosan, a túlzott fogyasztás, egészségügyi konzekvenciák tekintetében. Arról szinte soha nem esik szó, hogyan képviseli a drogellenes magatartást és ezzel összefüggő nevelési feladatokat az a pedagógus, nevelő, orvos, védőnő, segítő szakember, aki maga elhízott, dohányzik, és rendszeresen fogyaszt gyógyszereket, élnékitőt, alkoholt. Mindenekelőtt tudja-e, látja-e az ösztönözést saját szokásai és azok kiváltó okai között, ennek alapján átérzi-e azt, amitől a gondjaira bízott, bajban lévő vagy azzal veszélyeztetett gyerekek, fiatalok rosszul érzik magukat, kér-e, kap-e segítséget ő a maga problémái kezelésére és a fiatalokkal való foglalkozásra, vagy csak hártja a problémát, nem ismeri fel, vagy nem akar vele szembenézni.

A kiváltó okok között mindenekelőtt azt az érzelmi bizonytalanságot, kora gyermekkori kötődészavart, szeretet és elfogadás hiányát kell említenünk, amelyről még mindig olyan kevés szó esik. A szülők érzékenyítése, képessé tétele az „elég jó szülővé” váláshoz és a vérszerinti családok támogatása – ezek hiányában is a családi környezet biztosítása – bizonyosan alapvető a megelőzés tekintetében. Ha egy gyerek számíthat a szüleihez, azok világos kereteket, szabályokat alkotnak és azt betartani is képesek, ha kríziseiket, konfliktusait meg tudják oldani, vagy ezek hiányában tudnak és akarnak segítséget kérni és elfogadni, az biztos kapaszkodókat jelent egy gyerek számára, és komoly védelmet jelent, hiszen mintát, életstratégiát biztosít.

Magyarországon a „drog” szó mindmáig csak egy szűk értelmezést jelent, noha az alkohol és a dohánytermékek is egyértelműen drognak tekinthetők. Nehezebben közelíthető meg ugyanakkor a kérdés, ha ezt a két „legális drogot” is górcső alá vesszük. Meggyőződésünk szerint azonban nem kezelhető jól a drogprobléma, ha nem nézünk szembe a kiváltó okokkal, az elsődleges megelőzés nehézségeinek korlátaival és azzal az ellenállással, hártással, védekezéssel, ami e kérdéskör komplex és egyedül érdemi kezelését jelenti.

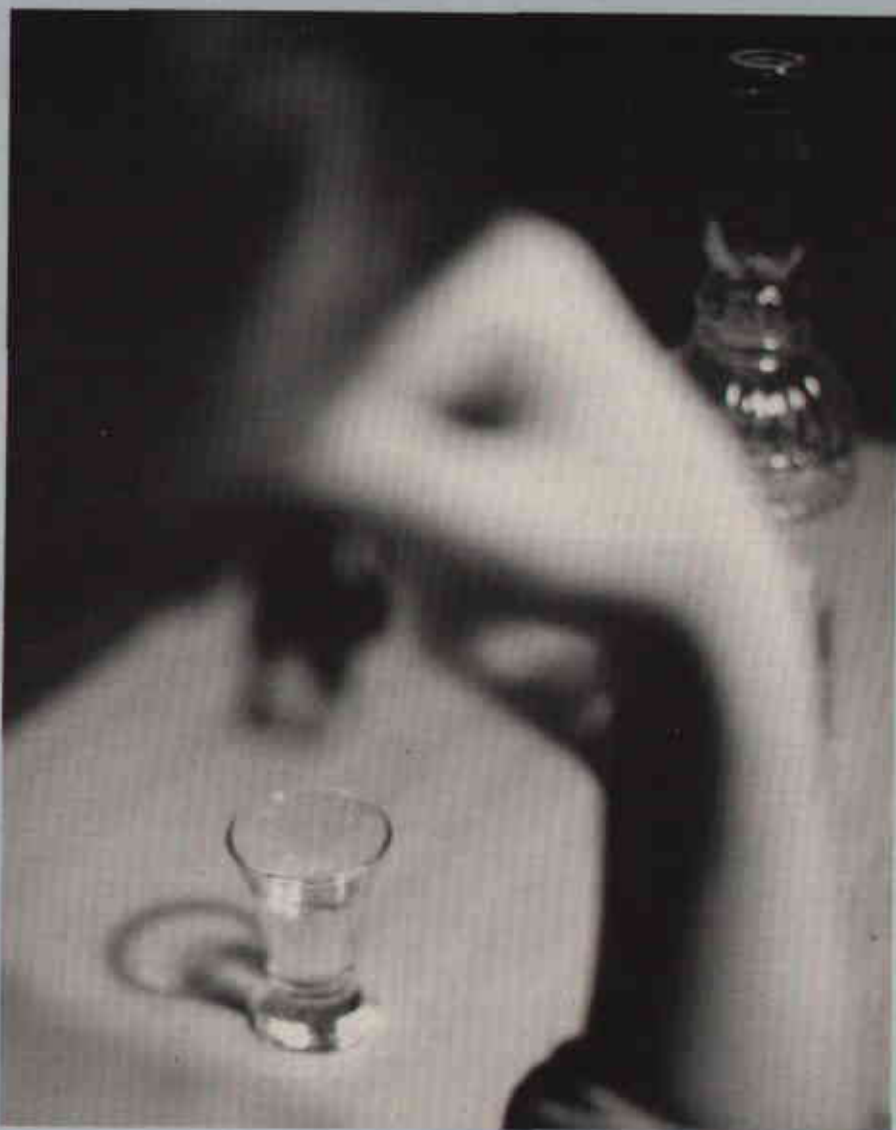
minden ismeretünk szerint súlyos veszélyt jelent a 6 év alatti kisgyerekeknek, ha intézményi körülmények között töltik ezt a legérzékenyebb életszakaszt, ahol nem tapasztalhatják meg a személyes, nekik szóló gondozást, figyelmet, feltétlen szeretetet. Igaz, ezt a családok egy része sem tudja nyújtani az ott élő gyerekeknek. Ezért tartjuk alapvető fontosságúnak annak kimondását, hogy a szülőknek és szakembereknek is a mainál sokkal több ismeretre, készségre van szükségük ahhoz, hogy jól szeressék és neveljék a gyerekeket, mert ez a legjobb prevenció.

A gyerekek és fiatalok számára meghatározó élmény, hogy számíthatnak a környezetükre, és ebben a családon kívül jelentős szerepet töltenek be azok a felnőttek – pedagógusok, védőnők, orvosok, szociális munkások –, de a laikus ismerősök, szomszédok is, akik a családi kapcsolatok mellett megerősítenek, biztonságot és mintát nyújtanak. A kortársak, barátok szerepét nem lehet eléggé hangsúlyozni, de ahhoz, hogy ez a kapcsolat konstruktív és örömteli legyen, kell a felnőttek segítségével és megfelelő kontrollja, hiszen leggyakrabban a vonzások és választások éppen aszerint alakulnak, hogy kinek mire van szüksége, vagy éppen ki fogadja el őt.

Egyre gyakrabban olvashatunk arról, hogy azok a gyerekek, akik sok gyógyírt kaptak és gyógyításuk elsősorban vagy kizárólag a testi tüneteikre koncentrált, sokkal könnyebben válnak később drogfogyasztóvá, hiszen azt tanulták, hogy a problémákat „kívülről”, szerekkel lehet orvosolni. Ugyanez áll a szülői, nevelői, gondozói mintákra is. Megrendítő, hogy milyen kevés ismerettel rendelkezik sok szakember is arról, hogy az ő magtartása, viszonyulása mennyire erősen meghatározó a gyerek, fiatal számára. Ebben a tekintetben kiemelt figyelmet érdemel a tanulás, munka szerepe. A veszélyeztetett gyerekek többnyire olyan környezetben élnek, ahol a tanulás, tevékenység, munka nem örömforrás, hanem kényszer vagy hiányzó motiváció, illetve éppen ellenkezőleg: maga is addikció. Mindkét forma lehet megbetegítő. Ha nincs értelmes elfoglaltság, életcél, ha nincs visszajelzés arra nézve, hogy az élet értékes és érdekes – és ebben különös értéket képvisel a gyerek –, ha nem kap biztonságos eligazítást a saját értékességéről, erényeiről és gyengeségeiről, akkor

Azzal azonban szomorúan kell szembesülni, hogy míg a szerhasználat egyértelmű elutasításra talál és azonnali stigmatizációt jelent, a dohányzásról és alkoholfogyasztásról lényegesen keve-

A szeretet és elfogadás hiánya megbetegít, és kiszolgáltatottá tesz mindenkit – a gyerekeket különösen. Ezért is került ebbe a speciális számba Kardos Ilona cikke a csecsemőotthoni ellátásról, mert

elbizonytalanodik. Nem képes fogódzókat találni, ha „workoholista” (munkamániás) a környezet, állandó tevékenységbe menekülnek a szülők, nehogy szembe kelljen találniuk saját vagy családjuk problémáival, ha perfekcionizmusuk esélytelenné teszi a gyereket a megfelelésre, ha „tökéletosnek” kell lennie, akkor ugyancsak csapdába kerülhet.

Minden szakember találkozik tanulmányai során a pubertás nehézségeivel, a felnőtté válás kríziseivel, és feltehetően mindenki maga is megéli ezeket, mégis úgy tűnik, mintha a nevelés, oktatás, gondozás során ezek elfelejtődnének. Riasztóan kevésbé érzékenyek a felnőttek azokra a „gyengeségekre”, magatartási, életvezetési problémákra, amelyek nagy része a korrallal megoldódik, de az ellenállást és a devianciát erősíti az elutasítás, értetlenség. Különösen igaz ez a családjuktól távol nevelkedőkre, akiknek több-

nyire csak veszteségeik, fel nem dolgozott frusztrációik és alacsony önértékelésük, sok-sok kudarcuk van. Riasztóan keveset tudnak a gondozási helyeken a legtöbb gyerek és fiatal előéletéről, személyiségfejlődésének kritikus pontjairól, és még kevesebben vannak azok, akik tudnának ezek kompenzálásában segíteni. Alig találunk olyan szakembereket, akik képesek felismerni és kezelni azokat a veszélyeztető jeleket, amelyek nagy biztonsággal vezetnek a droghasználathoz, és ennek valamennyi következményéhez. Az intézmények nem erre a feladatra szerveződnek, és a speciális ellátást nyújtó – reméljük hamarosan kialakuló – otthonok, ellátások sem ezt célozzák, hanem a már bajban lévők segítségét, ami szintén elodázhathatlan. Van azonban egyre nagyobb számú csoportja azoknak az érzelmileg súlyosan deprivált gyerekeknek és családoknak, akik – társa-

dalmi helyzetüktől kevésbé függően – ki vannak téve mindannak a bizonytalanságnak, ismeret és készséghiánynak, ami egyenesen vezet a rossz közérzethez, tanácsstalansághoz, sodródáshoz.

A legegyszerűbb „megoldás” a drogkérdés kezelésekor azzal foglalkozni, hogy milyen büntetőpolitikai intézkedések szükségesek, hogyan büntessék a fogyasztót és a dealert, legyen-e elterelés a terápiás részvétel, beteg vagy bűnöző-e a fogyasztó és így tovább. Sokkal kínosabb és nehezebb arról elmélkedni, hogy mi vezet a szerhasználatához, mi hiányzik, hogyan lehet ezt pótolni, kinek a feladata ez, és hogyan kell csinálni?

Megrendülten olvasom a Közoktatási Törvény módosítása kapcsán kirobbant vitát a pedagógusok szerepéről, illetve új kötelezettségéről. A tervek szerint a pedagógusnak nincsen joga a szülőt tájékoztatni arról, ha gyermeke drogot fogyaszt az iskolában, mert ez a gyerek jogait sérti. Nekem ezzel alapesetben nem lenne vitám, ha Magyarországon ma természetes lenne minden esetben, hogy a szülő, a gyerek, és persze a szakember minden segítséget megkap ahhoz, hogy jogait ismerje, érvényesítse, a bajban tudja, hogy hová fordulhat, kitől kaphat segítséget, és milyen formában. Ha szülő és pedagógus, gyerek és szülő, gyerek és pedagógus között elmélyült, partneri viszony lenne, amiben támaszkodni lehet a bizalomra, elfogadásra, megértésre, és ahol a szakembert védi a saját tudása, tapasztalata, embersége és azok a szakmai, etikai szabályok, testületek, amelyek kellő eligazítást adnak ilyen esetekben (is). Mindezek hiányában érthető, ha nem is örömteli, hogy a szülők nagy része nem érti ezt a rendelkezést és tiltakozik, viszont lelkes híve lenne a titokban használható drogleszt lehetőségeknek, aminek segítségével rajtakapható a gyerek a vizeletből kimutatott szerhasználattal, tudta és beleegyezése nélkül.

Ha mi felnőttek, szülők, szakemberek nem tudunk jó életmintákat, cselekvési stratégiákat, értékeket és megfelelő vitakultúrát, jó színvonalú konfliktuskezelést felmutatni és alkalmazni, akkor hogyan lenne elvárható, hogy a fiatalok ne meneküljenek mind nagyobb számban olyan tudatállapotba, ahol nem kell felelősséget vállalni, felnőni és ezeket a bizonytalanságokat, félelmeket, zűrzavart és keserűséget tudomásul venni.

Herczog Mária